

УДК:343.97

Єфремова О. П.

к. ю. н., доцент кафедри правових дисциплін,
Національний університет «Чернігівський колегіум» ім. Т. Г. Шевченка

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОБАЦІЇ В УКРАЇНІ

Актуальність теоретико-правового дослідження проблем пробації визначається, насамперед, необхідністю кардинальної перебудови пенітенціарної служби України. Прийняття Закону України «Про пробацію» [1], наблизило вітчизняну юстицію до міжнародних стандартів. Українська національна модель пробації є однією з актуальних напрямів сучасної вітчизняної правової науки. Цінність пробації полягає у тому, що вона усунула в'язницю з центрального місця у системі кримінальної юстиції. Маємо констатувати, що пробація – це не лише юридична конструкція, яка закріплює вид покарання або форму звільнення від його відбування.

На початку ХХІ ст. кримінально-виконавча інспекція згідно із законодавством виконує переважно контрольну функцію щодо покарань, альтернативних позбавленню волі. Індивідуально-профілактичну роботу здійснюють органи внутрішніх справ, соціальну роботу – органи соціальної політики. Впровадження в Україні пробації дозволить кардинально змінити вектор роботи з правопорушниками ще на етапі обвинувачення. Залежно від завдань пробації, Закон України визначає три види пробації: досудову, наглядову та пенітенціарну. [2, с. 599].

За ствердженням правознавця Ягунова Д. Україна посідає 10 місце в світі за кількістю ув'язнених на 10 тис. населення [4, с. 149]. Тому вітчизняні науковці, що досліджують кримінальну юстицію мають визначити альтернативний варіант ув'язненню.

Ч. 3 статті 10 Закону України «Про пробацію» констатовано що до осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням, за рішенням суду застосовуються пробаційні програми психокорекційного змісту (наприклад, подолання агресивної поведінки, шкідливих звичок, психологічних проблем) або соціально-реабілітаційні програми (набуття позитивних соціальних навичок, соціального статусу [1]. Стаття 12 Закону передбачає застосування пробації щодо неповнолітніх при підготовці досудового звіту та здійсненні нагляду [1]. Закон України «Про пробацію» також констатує, що на орган пробації покладаються додаткові завдання, пов'язані з: підготовкою досудових доповідей щодо обвинувачених; реалізацією пробаційних програм стосовно осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням; проведенням соціально-виховної роботи із засудженими; здійсненням заходів з підготовки осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, до звільнення [1].

Науковці Маланчук П. М., Голодна А. С. в своїх роботах зазначають, що для виконання завдань пробації збільшується обсяг повноважень працівників. Працівник пробації набуває статусу учасника кримінального процесу з відповідними обов'язками та правами. Працівник пробації також набуває права отримувати безкоштовно від будь якого органу інформацію, необхідну для виконання завдань пробації [2, с. 599].

Також для нашого дослідження важливими є принципи, що містяться в міжнародних документах щодо діяльності органів і установ виконання покарань: поважне ставлення до засуджених, недопущення катувань, недискримінація і врахування індивідуальних проблем засуджених; спрямування виконання покарань на реінтеграцію засуджених в суспільство;

надання можливостей відповідно індивідуальних потреб засуджених щодо їх участі програм, заходів і послуг з освіти, професійної підготовки, праці, а також виправного морального, духовного, соціального, медичного і спортивного характеру; максимального наближення життя в місцях позбавлення волі до позитивних аспектів життя в суспільстві [3, с. 10-11]. Зазначимо, що Токійські правила відносно заходів не пов'язаних з ув'язненням, підкреслюють, що тюремне ув'язнення повинно розглядатися як крайній захід. Токійські правила спрямовані на застосування заходів альтернативних тюремному ув'язненню. Також для української правової системи важливо спиратися на твердження авторського колективу навчального посібника для персоналу пробації під керівництвом Джеймса Седхема та Майкла Октігана, які вважають метою пробації скорочення рецидивної злочинності шляхом встановлення позитивних взаємин з правопорушниками для здійснення контролю, керівництва і надання їм допомоги, а також залучення їх в суспільне життя. Автори зазначають, що пробація сприяє забезпеченню безпеки суспільства і справедливому здійсненню правосуддя [3, с. 14].

Висновки. Підсумовуючи, маємо констатувати, що за рахунок залишення правопорушника в суспільстві збільшуються шанси його успішного виправлення, збереження корисних соціальних зв'язків, збереження роботи. Також утримання служби пробації для України вимагає менше коштів, ніж витрати на утримання місць позбавлення волі. Перспективи розвитку української служби пробації нині вимагають уточнення правового статусу суб'єктів пробації в Україні. Це наблизить вітчизняну правову систему до європейської.

Список літератури

1. Закон України «Про пробацію». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 1. Ст.93. *Із змінами, внесеними згідно із Законом № 1798-VIII від 21.12.2016*. ВВР. 2018. № 3-4. Ст. 26.
2. Маланчук П. М., Голодна А. С. Пробація в Україні: бути чи не бути. *Молодий вчений*. № 12.1 (40). Грудень, 2016. С. 598-601.
3. Основи професійної діяльності персоналу органу пробації: *навчальний посібник*. Авт. колектив ; за ред. Джеймса Седхема, Майкла Октігана. Київ, 2017. 242 с.
4. Ягунов Д. Що стоїть на заваді створення служби пробації в Україні? (до питання про створення національної моделі пробації). *Актуальні проблеми європейської інтеграції. Збірник статей з питань європейської інтеграції та права*. Вип. шостий. За ред. Ягунова Д. Зі вст. сл. Ягунова Д. Одеса : Вид-во «Фенікс», 2011. (укр., рос. та англ. мовами). С. 146-173.